

MÁTHÉ SÁNDOR

ISTEN KÉPMÁSA RAJTUNK

1Móz 1, 26-31

Azt hiszem fölösleges is emlegetnünk, újra elmondanunk azt, hogy a húsvét felé vezető úton járunk, mostmár második hete. A keresztény ember életében ez olyan időszak, amikor jobban elmélyül a vallásos érzés és az ember többször, gyakrabban tesz fel olyan kérdéseket, amelyek létét, Istenhez, embertársaihoz való viszonyát próbálják meghatározni, tisztázni.

Az embernek feltétlenül szüksége van arra, hogy ezeket a kérdéseket feltegye: Ki vagyok? Honnan jövök? Mi a célja emberi életemnek? Milyen a kapcsolatom Istennel, akit teremtőmnek mondok? Milyen a kapcsolatom Isten teremtett világával? És végül, de nem utolsósorban, milyen a kapcsolatom embertársaimmal, a mellettem élő emberekkel?

Én úgy gondolom, hogy ezeknek a kérdéseknek a megválaszolásában egyéneként más és más pontról indulnánk el és különböző feleleteket fogalmaznánk meg. Amit én el szeretnék mondani, az nem más, mint az én személyes válaszaim az engem ebben az időszakban foglalkoztató, az előbbieken már megfogalmazott kérdésekre.

Ebben a próbálkozásomban a teremtési történethez fordultam segítségért, amelyből egy részt az előbb felolvastam, de amely mindannyiunk előtt ismeretes.

A keresztény ember ma már eljutott oda, hogy nem érzi szükségét megmagyarázni ezt a történetet. Értelmetlen dolog volna azon vitatkozni, a leírtak hitelességéről egyáltalán gondolatokat cserélni. A teremtéstörténet lényegét én ebben fogalmaznám meg: bármilyen formában ment is az végbe, mindenképpen Isten alkotó, teremtő munkájának az eredménye. Lényeges hozzátennünk azt, hogy a teremtés úgy ahogy itt leírja a Biblia, a hatodik nap befejeztével nem ért véget. Isten teremtő, alkotó ereje azóta is jelen van a világban.

A teremtéstörténetből magasan a többi fölé emelkedik az a mozzanat, amelyet felolvastam: Isten embert teremt a már előzőleg megalkotott világba. Ami engem megragad ebből a teremtéstörténetből, az tulajdonképpen az, amikor Isten kijelenti, hogy „teremtsünk embert a magunk képmására, hozzánk hasonlónak.”

Elgondolkozom testvéreim, hogy micsoda kiváltságos helyzet ez, hiszen az ember mellett annyi más teremtmény él ezen a földön. De pontosan azért, mert mi emberek vagyunk, ahogy Káténk megfogalmazza, Isten legnemesebb teremtményei ezen a földön, ez nemcsak kiváltság, hanem annál inkább felelősség, pontosan azért, mert Isten a maga képmására, hasonlóságára teremtett minket. Balgaság volna arra gondolni, hogy fizikai megjelenésünkben hasonlítanánk Istenre, hiszen éppen az Írások tanítják,

hogy Istent nem lehet képekben, vagy szobrokban kiábrázolni, mert Ő lélek. Tehát mi nem Isten képmását hordjuk magunkon, hanem Isten hasonlóságát hordjuk magunkban, bennünk, a lelkünkben. Istenhez való hasonlóságunk jegyeit nem rajtunk, hanem bent a lélek mélyén hordozzuk mindannyian. Ebben a történetben ez a leglényegesebb. Ez tesz minket Isten gyermekeivé, hogy úgy mondjam, Istentől függővé. Ez erősíti meg bennünk a hozzá való tartozás tudatát. Egy kissé tovább viszem a gondolatot és azt mondom, hogy a vallásosság gyökere tulajdonképpen ebben van. Ezért vonzódunk Istenhez, ezért ragaszkodunk Istenhez, ezért szeretjük Istent és ezért próbáljuk teljesíteni az Ő akaratát, mert az övéi vagyunk, ahogy Pál apostol megfogalmazta, „az Ő nemzetsége, az Ő népe vagyunk.”

Ha még tovább fejtjük és visszük a gondolatot, akkor el kell fogadjuk, hogy a vallásosságnak, az Istentől való függésnek ez a mély gyökere minden ember lelkében ott van. Még akkor is, ha az ember azt mondja, hogy számomra nem létezik Isten, hitetlen, vallástalan vagyok. Ilyen ember nincs is valójában.

Amint már érintettem a kérdést, mégis vannak különbségek. Ezt el kell ismerjük. Az emberiség a ma már közel hat milliárd egyedével külön-külön egy-egy kicsi világ, a maga bensőséges lelki életével, gondolataival, érzéseivel és - tegyük hozzá - Istenhez fűződő kapcsolatával. Nagyon érdekes, talán egy kissé elvont is lehet, de én azt mondom, hogy pontosan Istenhez való viszonyunk tesz minket különbözőkké. Másképpen úgy is mondhatnám, hogy az Isten és köztünk való távolság az, ami minket ilyen, vagy olyan emberré tesz. Nem akarom ezeket az elvont gondolatokat tovább fűzni, inkább az előbb már feltett kérdéseket tovább bontva tegyünk fel újabb kérdéseket.

Mi tesz engem hívő, vallásos emberré? Erre a kérdésre már válaszoltunk is az előbbieken.

Mi tesz engem keresztény emberré?

Mi tesz engem unitáriussá?

És, mert annyira divatos és annyi sokszor hangzik és szegzik nekünk a kérdést napjainkban, tegyük fel mi is negyedikként: Mi tesz engem jó magyarrá?

Most pedig próbáljunk röviden felelni a feltett kérdésekre, a megfogalmazás sorrendjében.

Az első kérdésre tehát nagyjából megkaptuk a feleletet. A vallásosság gyökerei minden emberi lélek mélyén megtalálhatók. Lehet, hogy kissé túlzás volt az előbbi kijelentésem, hogy nincs ember vallás nélkül. Módosíthatjuk és azt mondhatjuk, hogy nincs olyan ember, akinek ne lenne hite. A vallás tehát, mint jelenség, mint lelki igény ott van az ember életében, ott van az ember lelkében. Ez azért van így, mert Isten teremtett, Isten hasonlóságát hordozzuk magunkban és ezt nem tagadhatjuk meg. A vallásosság létszükséglet a mindenkori ember számára.

A világon nagyon sok vallást tartanak nyilván. Ha csak az öt nagy világ-vallást említem, akkor is megtudjuk érteni, hogy miért vannak megosztva a népek, nemzetek. A keresztények az emberiség összlétszámának kb. az egyötödét teszik ki. Mi is keresztények vagyunk.

Közel kétezer évvel ezelőtt Izraelben megjelent egy ember, a Názáreti Jézus, aki egy új eszmét, egy új világot, egy új istenképet és egy új emberi modellt hozott el a világba. És ma, akik ezt az eszmevilágot és az általa hirdetett istenképet elfogadják, ezeket nevezzük keresztényeknek, Jézus-követőknek.

Különbség van azért a magát kereszténynek valló és a tényleges keresztény életet megélő emberek között. Én olyan kíváncsi volnék látni, hogy az egymilliárd és valahány millió keresztényként számontartott emberből hányan keresztények, valódi jézusi tanítványok. Ezt jelenti kereszténynek lenni: Jézus tanítványává válni. Ha Jézus tanítványa vagyok, elfogadom tanításait, elfogadom Istent, mint Atyát, és akarata szerint törekedek élni a szeretet kettős parancsa szellemében, akkor én keresztény lehetek, keresztény vagyok.

Mi tesz engem unitáriussá? Azt mondom, hogy azok, akik a jézusi eszmét a maga egyszerűségében elfogadják, még ha nem is vallják meg ezt nyíltan, mind besorolhatók ebbe a kategóriába, hogy unitárius. Magát a fogalmat nem kell megmagyarázni. Annál inkább szeretnék egy néhány gondolatot elmondani arról, hogy mi tesz minket ma, a 21. század küszöbén unitárius keresztényekké.

Amikor visszagondolok a 16. századra és az unitárius eszme elindulására és térhódítására, s próbálok párhuzamot vonni az akkori unitarizmus és a mai unitarizmusunk között, testvéreim, higgyétek el, őszintén mondom, szégyellem magam. Miért mondom ezt? Azért, mert megtagadtuk Dávid Ferenc szellemét! - az örök újtás elvét. Mi beragadtunk valahol ott a 16. és 17. század válaszvonalánál és nem haladtunk túl sokat előre. De azért még mindig unitáriusoknak, Dávid Ferenc követőinek valljuk magunkat. Mit tehetnénk, hogy a szó igaz értelmében Dávid Ferenc tanítványai, igaz unitáriusokká legyünk? Legfontosabb, mint minden hívő ember számára az, hogy éljük meg vallásos hitünket abban a különbözőségben, melyben Isten teremtett minket, és ne próbáljunk sablonokat ráerőltetni másokra, még akkor sem, ha ugyanannak a közösségnek, vagy gyülekezetnek vagyunk is a tagjai. Ez azt jelenti, hogy legyünk türelmesek és tudjuk elfogadni a másságot, a más gondolatot, a más életeszmezt, mert éppen ez a sokszínűség teszi még szebbé, még csodálatosabbá az emberi közösséget. Ami ennél is lényegesebb: ne féljünk a változástól, az újtól, az előrelépéstől. Dávid Ferenc gondolata volt, hogy mindig az újat, mindig a jobbat megkeresni és előbbre lépni. Ezt jelenti unitáriusnak lenni. De én nem felejtetem el azt a drága értéket sem, amit mi hagyománynak nevezünk, de amit sajnós sokszor rosszul értelmezünk, és így próbáljuk visszahozni a jelenbe régmúlt idők szokásait és gyakorlatát.

Több, mint négyszáz év áll mögöttünk. Ez a négyszáz év sok mindent bizonyított, többek között azt, hogy tudunk élni, tudunk összetartani, tudunk közösséget alkotni és azért dolgozni. Ebben áll, ebben van továbbra is a jövőd, a holnap biztosítéka.

Úgy tűnhet, hogy elcsépelet kérdés a negyedik, és mégis felelnünk kell rá, annál is inkább, mert ma erre is szükség van, talán inkább, mint volt az valaha.

Ki a jó magyar? Egyszerűen fogalmazok: nem a mellveregetős, „nagyot visítő” magyarságra, hanem a cselekvő, közösségért dolgozni akaró egyénekre

van szüksége a nemzetnek. Ebben meg is válaszoltam a kérdést, és úgy gondolom, hogy ennél többet mondani nem is kell.

Éljünk hát Isten gyermekeiként Jézust követve, unitárius hitfelfogásunk szellemében, vállalva a reánk bízottakat egyházunkért és népünkért. Ámen.

KERESZTHORDOZÁS

Lk 9, 23

A felolvasott jézusi szavak első olvasásra és hallásra szinte érthetlenné tünnek, mert ellentmondást tartalmaznak. Azt is hozzá kell tennem, hogy ez az ellentmondás csak látszólagos. Ha jobban megvizsgáljuk és megértjük a jézusi szavakat, akkor rögtön feloldódik ez az ellentmondás, s világossá válik, hogy Jézus mit akar mondani, mi az a felhívás, az a buzdítás, amely az ő szavaiban rejlik.

Gondolom, mindenkit megragad a felhívásnak az a része, midőn Jézus azt mondja, hogy „vegye fel mindenki az ő keresztjét”. Azért ragadja meg figyelmünket elsősorban ez a kifejezés, mert naponként találkozunk vele. Találkozunk vele akkor, amikor szóba állunk embertársainkkal, egymás hogyléte felől érdeklődünk, és akkor jönnek, ömlenek belőlünk a panaszok, hogy miért az a sok kereszt, az a sok teher, melyet hordoznunk kell. És amikor már teljesen személyessé válik ez a panasz, akkor az ember hajlamos arra, hogy tiltakozzon is ellene. Miért éppen én? Miért kell nekem többet szenvedjek, több terhet elhordozzak, mint embertársaimnak, akik talán nem is annyira vallásos emberek, mint én? Lehet, hogy ezek a panaszok helyénvalók, lehet, hogy igazunk van, de csak emberi szempontból. Isten dolga, az Ő világához tartozik, hogy minden emberre általában csak akkora terhet rakjon, amit az ember el tud hordozni, el tud viselni.

Kereszthordozás. Honnan is ered ez a kifejezés? Hogyan vált a mindennapi lelki, testi terhek szimbólumává? Hogy megértsük és tisztázzuk a fogalom eredetét messze-messze az ókorba kell visszamennünk, jóval a Jézus korát megelőző időbe.

A keresztrefeszítés a keresztény ember számára ismerős fogalom, hiszen a szó hallatán a názáreti Jézus, vagy, ha úgy tetszik, Jézus Krisztus keresztrefeszítésének és halálának megrázóan tragikus képe jelenik meg lelki szemeink előtt. Ezt a kegyetlen halálnevet, büntetési módot nem a rómaiak találták ki. Már jóval azelőtt a görög köztársaság yirágzásának korában „divatos” volt a rabszolgákat, a szegényeket ezzel a kegyetlen halálnevel büntetni: keresztrefeszítés, keresztrefeszítés.

Jézus korában, mikor a római hatalmasok ezt a büntetési formát szánják Jézusnak, akkor tulajdonképpen egy több évszázadra, vagy éppen évezredekre visszamenő gyakorlatot vesznek át. Kereszthordozásról azért beszélünk, mert, ahogy azt az evangéliumokból is tudjuk, az elítéltnak kellett vinnie keresztjét a megfeszítés helyére. A keresztvitel tehát, a halálbüntetés mellett a